Nr 47

Konstitutionsutskottets betänkande med anledning av motion om offentliga utskottsutfrågningar.

Motionen

I motionen 1974:1182 av herr Lothigius m. fl. (m) hemställs att den av riksdagen tillsatta utredningen om riksdagens arbetsformer ges i uppdrag att senast under höstriksdagen 1975 framlägga förslag till offentliga utskottsförhör.

Frågans behandling i samband med författningsreformen

Grundlagberedningen ägnade i sitt slutbetänkande (SOU 1972:15 s. 84–85) särskild uppmärksamhet åt frågan om möjlighet för utskott att hålla offentliga sammanträden, t. ex. utfrågning av experter i olika frågor.

Till stöd för sådana utfrågningar hade, enligt beredningen, åberopats att offentlighet kan vara ett korrektiv mot felaktiga och ofullständiga upplysningar i ett ämne, att de ger stimulans åt den offentliga debatten utanför riksdagen och att de ökar intresset för riksdagens arbete. Även om dessa argument inte kunde frånkännas viss bärkraft ansåg beredningen att nackdelarna med förslaget övervägde de fördelar som kunde uppnås om vissa delar av utskottens arbete fick äga rum inför offentligheten. Beredningen framhöll att offentliga utfrågningar kunde leda till störningar av den förtroendefulla och avspända atmosfär som av tradition präglar utskottsarbetet i den svenska riksdagen. Möjligheter att nå samförståndslösningar på beredningsstadiet kunde försvåras. Beredningen framhöll också att offentliga utfrågningar som ett reguljärt inslag i beredningsarbetet kunde leda till att kortare tid kom att stå till buds för sakliga diskussioner i utskotten. Den sistnämnda risken var avgörande för beredningens avståndstagande från tanken på offentliga utfrågningar som ett led i utskottsarbetet.

Propositionen, 1973:90, i författningsfrågan innehöll i likhet med grundlagberedningens förslag ej några bestämmelser om offentliga utskottsutfrågningar. Med anledning av motioner med motsvarande syfte som den förevarande anförde utskottet i sitt betänkande i författningsfrågan (KU 1973:26 s. 85) bl. a. följande:

Riksdagsutskotten har – vart och ett inom sitt ämnesområde – till uppgift att bereda de ärenden som av kammaren hänvisas för utskottsbehandling. Utskott kan även på eget initiativ lägga fram förslag för riksdagen. Utskotten har möjlighet att till belysning av viss fråga inhämta upplysningar från olika

myndigheter, organisationer etc. Sådana upplysningar brukar lämnas i form av skriftliga yttranden eller vid muntliga genomgångar inför vederbörande utskott, varvid utskottsledamöterna har tillfälle att framställa frågor.

Utskotten arbetar ofta under stor tidspress. Det är därför av vikt att utskottens verksamhet inte fördröjs, vilket skulle kunna bli följden om offentliga utskottsutfrågningar skulle bli ett reguljärt inslag i beredningsarbetet. Däremot är det enligt utskottets uppfattning självklart att även sådana upplysningar som riksdagsutskotten erhåller vid muntliga genomgångar och sedan lägger till grund för sina ställningstaganden bringas till offentlig kännedom. Detta kan åstadkommas genom att utskotten i sina betänkanden lämnar en utförlig redovisning av de upplysningar som inhämtats. Enligt utskottet är det vidare angeläget att press och andra massmedia så snabbt som möjligt får del av utskottsbetänkandena eller sammandrag av huvudinnehållet i dessa. Ibland kan det för detta ändamål vara lämpligt att utskotten tar initiativ till exempelvis särskilda presskonferenser. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att en av riksdagen tillsatt utredning för närvarande har till uppgift att lägga fram förslag som kan bidra till att på olika vägar öka informationen om riksdagens arbete.

Utskottet avstyrkte motionerna. I en reservation (2 m, 2 fp) yrkades bifall till motionerna. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbetsformer

Utredningen – som tillkallades förra året – har i år påbörjat sitt arbete med en översyn av bl. a. utskottsorganisationen samt frågor om arbetsrytmen i riksdagsarbetet. Några särskilda direktiv har inte utfärdats (jfr KU 1973:26 s. 74–76).

Utskottet

Utskottet, som hänvisar till sina uttalanden beträffande offentliga utskottsutfrågningar som gjordes i samband med grundlagsreformen, är inte berett att förorda införandet av den i motionen angivna ordningen. Det bör tilläggas att den av riksdagen tillkallade utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbete torde vara oförhindrad – om utredningen anser det påkallat – att ta upp även detta spörsmål till övervägande.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionen 1974:1182.

Stockholm den 22 oktober 1974

På konstitutionsutskottets vägnar
HILDING JOHANSSON

Närvarande: herrar Hilding Johansson (s), Boo (c), Pettersson i Örebro (c), Bergqvist (s), Fiskesjö (c), Karlsson i Malung (s), Björck i Nässjö (m), Jonnergård (c), Måbrink* (vpk), Olsson i Edane (s), Johansson i Malmö (s), Dahlberg* (s), Gustavsson i Ängelholm (s), fru Jacobsson* (m) och herr Lindahl i Hamburgsund (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herr Björck i Nässjö (m) och fru Jacobsson (m) som ansett att utskottet bort uttala och hemställa följande:

Enligt utskottet skulle offentliga utfrågningar i samband med riksdagens utskottsbehandling av olika frågor i avsevärd mån kunna berika riksdagens arbete och stimulera den offentliga debatten. Denna ordning förekommer i ett antal andra länder och har där visat sig vara ett utomordentligt viktigt inslag i det politiska arbetet.

Utskottet vill erinra om att under beredningen av riksdagsärendena insamlar utskotten ofta ett omfattande och viktigt faktamaterial genom utfrågningar av statsråd, experter av olika slag, företrädare för organisationer m. fl. som endast i mycket ringa omfattning kommer till offentlig kännedom genom utskottens betänkanden. Ett system med offentliga utskottsutfrågningar torde enligt utskottet bidra till att tillföra debatten i angelägna samhällsfrågor ett bättre och fullständigare faktamaterial än vad som hittills varit möjligt. Utskottet anser slutligen att även en utskottsminoritet bör ha rätt att få till stånd offentliga utskottsutfrågningar.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1182 uppdrar åt utredningen om riksdagens arbetsformer att framlägga förslag till offentliga utskottsutfrågningar i enlighet med de riktlinjer utskottet förordat.

Särskilt yttrande

av herr Lindahl i Hamburgsund (fp):

I samband med riksdagens behandling av den nya grundlagen under vårsessionen 1973 framlade folkpartiet bl. a. ett konkret förslag om möjlighet till offentliga utskottsutfrågningar.

Den nya grundlagen antogs definitivt under vårsessionen 1974 men träder i tillämpning först den 1 januari 1975. Med hänsyn härtill har jag av principiella skäl avstått från att nu framlägga förslag i angivet hänseende.

Jag har för avsikt att till nästa års riksdag framlägga konkreta förslag till lösning av den i motionen berörda frågan.

Jag vill dessutom framhålla att det krav på ytterligare utredning som reses i den av utskottet nu behandlade motionen endast är ägnat att försena frågans lösning.

GOTAB 74 8115 S Stockholm 1974